

Морфологічна модель транспортного обслуговування туристів включає такі блоки: маркетингу та бізнеспланування; зовнішніх зв'язків та організації перевезень; організації відпочинку та оздоровчо-туристичних заходів, які відображені на рис. 1.

Висновки. В статті показано, що розвиток туризму і пов'язаного із ним транспортного обслуговування є комплексною науково-прикладною задачею, яка потребує вирішення на усіх рівнях державного і господарського управління.

Література

1. Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Экономика туризма.-М.; Прогресс, 2003. – 160с.
2. Костюченко Л.М., Напетян М.Р. Автомобільні перевезення у міжнародному сполученні – К.: Видавничий Дім «Слово», 2007, 588 с.

УДК 621: 658.012

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРЬКОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Іванишен К.В.

Постановка проблеми. Управління вітчизняними транспортними підприємствами в реальних економічних і фінансових умовах та в оглядовій перспективі неможливе без здійснення постійного моніторингу господарського стану й застосування ефективного інструментарію запобігання банкрутству. В сучасних умовах поняття моніторингу господарського і фінансового стану можна тлумачити як антикризовий моніторинг.

Огляд робіт С.В. Ареф'євої, Л.Л. Дякона, І.Й. Плікуса, присвячених дослідженню питань аналізу господарського та фінансового стану підприємств і робіт В.В.Ковальова, А.П. Ковальова, А.А.Терещенка, Е.В. Бородкіної, з питань діагностики банкрутства показав, що ці дослідження не пропонують єдиної системи антикризового моніторингу підприємства у поєднанні із прогнозуванням банкрутства.

Метою статті є формування поняття про систему багаторівневого антикризового моніторингу підприємства, яка включатиме методи аналізу фінансово-господарського стану, зовнішнього економічного середовища та методи діагностики банкрутства.

Теоретичною основою розглядуваної проблематики виступають класичні праці з проблем антикризового управління та використовувані при цьому методи – моніторинг, контролінг, діагностика, диверсифікація, реструктуризація, санація. Ефективне функціонування вітчизняних підприємств виглядає більш можливим за умови застосування таких інструментів управління, які дозволяють виявляти й максимально ефективно використовувати наявний у них потенціал. Такий механізм управління повинен спиратися на інформаційно-аналітичну базу, показники та індикатори якої відбивають протікання тих чи інших процесів сучасної економіки, що мають тенденцію до їх швидкої зміни та “старіння”.

Моніторинг підприємств - це інформаційно-аналітичний інструмент, призначений для вироблення раціональних рішень щодо діяльності підприємства відповідно до грошово-кредитної політики держави і в умовах вдосконалення економічної політики в цілому.

Система моніторингу підприємства дозволяє практично в режимі реального часу проводити незалежні оцінки тенденцій розвитку його економічного стану, отримувати інформацію про стан економічної кон'юнктури в реальному секторі економіки та її можливі зміни, оперативно проводити аналіз фінансового стану підприємства і найважливіших чинників, що визначають його інвестиційну активність у взаємозв'язку з інструментами грошово-кредитної політики.

Для цього використовуються три основні компоненти моніторингу підприємства:

- на рівні економіки: фіксація кредитних ставок, прожиткового мінімуму, курсів валют, курсів цінних паперів, окремих показників рівня виробництва в країні та у регіоні;
- на рівні підприємства: фіксація параметрів економічного стану, діяльності, маркетингу;
- на рівні підрозділів: збір даних про закупівлі, запаси, продуктивність, спожиті ресурси та інше.

Керівництво підприємства може не лише відстежувати найважливіші тенденції розвитку

економічних процесів, але і оперативно оцінювати дію основних чинників, що визначають можливу зміну цих процесів. Тим самим система моніторингу підприємства формує необхідну основу для раннього виявлення диспропорцій, що виникають в діяльності підприємства, а це дозволяє підвищити ефективність стратегії. Основними суб'єктами системи моніторингу підприємства є саме підприємство, його управління і центральний апарат, а також виробничі і допоміжні підрозділи. Участь всіх підрозділів в моніторингу є обов'язковою, а керівництво підприємства забезпечує конфіденційність і достовірність інформації.

Періодичність проведення моніторингу визначається керівниками підприємства залежно від факторів мінливості зовнішнього середовища, активності підприємства і його господарсько-фінансового стану. Однак, існують періоди, коли системний моніторинг діяльності є абсолютно необхідним. Така необхідність настає у моменти нестабільності ринку, що загрожує вилитись у кризовий стан для самого суб'єкта господарювання. Іншою ситуацією, яка потребуватиме моніторингу всіх підрозділів та видів діяльності є створення нових виробничих напрямів, або ж скорочення виробництва, оскільки це викликає зміни в організації підприємства та його фінансових потоків.

Система моніторингу повинна бути здатна давати відповідь на питання «Що буде, якщо...?». Після проведення моніторингу і формування висновків щодо стану господарюючого суб'єкта у даний час, ми повинні мати можливість здійснити умовно-повторний моніторинг, довільно змінивши певні вихідні показники, не відхиляючись від загальної тенденції. Таким чином, менеджмент підприємства зможе розробляти варіанти прийняття рішень в умовах, близьких до реальних, маючи висновки та показники для різних виробничих ситуацій.

На нашу думку, система антикризового моніторингу була б неповна без використання методів прогнозування банкрутства. Не зважаючи на проведені дослідження, на сьогодні ще не відпрацьовані ефективні механізми оцінки ризику банкрутства підприємств і ризику фінансової діяльності, які дозволили б своєчасно ухвалювати правильні і оптимальні рішення.

Зараз використовують безліч методів кількісного аналізу фінансових ризиків підприємств [3]. Одночасне дослідження недоліків і переваг таких методів свідчить про їх недосконалість [4].

Існує велика кількість моделей для оцінки ризиків і запобігання банкрутству: серед них двофакторна модель, формула британського ученого Лісу, модель Тафлера, модель Creditmen, універсальна дискримінанта модель, модель R, модель Спрінгейта, дискримінанта модель А.А.Терещенка, розрахована для підприємств України з врахуванням галузевих особливостей, коефіцієнт Бівера і багато інших (табл. 1).

Таблиця 1

Основні моделі оцінки ймовірності банкрутства

	Модель	Формула розрахунку	Порядок розрахунку відповідних коефіцієнтів
1	2	3	4
1	Модель Альтмана (Z_A)	$Z_A = 3,3 K_1 + 1,0K_2 + 0,6K_3 + 1,4 K_4 + 1,2K_5$	K_1 = Прибуток до сплати відсотків і податків / Активи K_2 = Виручка від реалізації / Активи K_3 = Ринкова вартість власного капіталу / Залучений капітал K_4 = Реінвестований прибуток / Активи K_5 = Власні оборотні засоби/Активи
2	Двофакторна модель (Z_d)	$Z_d = - 0,3877 - 1,0736X_1 + 0,0579X_2$	X_1 = коефіцієнт поточної ліквідності X_2 = коефіцієнт концентрації позичкового капіталу
3	Формула Лісу (Z_L)	$Z_L = 0,063X_1 + 0,092X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4$	X_1 = Оборотні активи / Активи X_2 = Прибуток від реалізації / Активи X_3 = Нерозполілений прибуток / Активи X_4 = Власний капітал / Залучений капітал
4	Модель Тафлера ($Z_{тф}$)	$Z_{тф} = 0,03X_1 + 0,13X_2 + 0,18X_3 + 0,16X_4$	X_1 = Прибуток від реалізації / Короткострокові зобов'язання X_2 = Оборотні активи / Зобов'язання X_3 = Короткострокові зобов'язання / Активи X_4 = Виручка від реалізації / Активи

1	2	3	4
5	Модель Creditmen (Zc)	$Z_c = 1,03X_1 + 3,07X_2 + 0,66X_3 + 0,4X_4$	X_1 = Відношення оборотних активів до активів X_2 = Рентабельність активів X_3 = Відношення прибутку до сплати податків до поточних зобов'язань X_4 = Відношення чистого доходу від реалізації до загальної вартості активів
6	Універсальна дискримінантна модель (Zcr)	$Z_{CR} = 25X_1 + 25X_2 + 10X_3 + 20,4 + 20X_5$	X_1 = Високоліквідні активи / Поточні зобов'язання X_2 = Власний капітал / Зобов'язання X_3 = Високоліквідні активи / Баланс X_4 = Собівартість реалізації / Запаси X_5 = Чиста виручка від реалізації продукції / Дебіторська заборгованість
7	Модель R (R)	$R = 0,838X_1 + X_2 + 0,054X_3 + 0,63X_4$	X_1 = Оборотні активи / Активи X_2 = Чистий прибуток / Власний капітал X_3 = Виручка від реалізації продукції / Активи X_4 = Чистий прибуток / Загальні витрати
8	Модель Спрінгейта (Zy)	$Z_y = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6$	X_1 = Cash-flow / Зобов'язання X_2 = Баланс / Зобов'язання X_3 = Чистий прибуток / Баланс X_4 = Чистий прибуток / Виручка від реалізації продукції X_5 = Виробничі запаси / Виручка від реалізації продукції X_6 = Виручка від реалізації продукції / Баланс
9	Дискримінантна модель А.А.Терещенка (Z _T)	$Z_T = 1,433 + 0,261X_1 + 1,272X_2 + 0,130X_3 + 0,486X_4 + X_5 + X_6 + X_7 + X_8 + 0,639X_9 + 0,221X_{10}$	X_1 = Коефіцієнт поточної ліквідності X_2 = Коефіцієнт фінансової незалежності X_3 = Відношення чистого доходу до активів X_4 = Cash-flow I / чистий дохід X_5 = Cashflow II / активи X_6 = Відношення чистого доходу до позичкового капіталу X_7 = Відношення Cash-flow I до залученого капіталу X_8 = Відношення прибутку до сплати податків до чистого доходу X_9 = Відношення чистого прибутку до власного капіталу X_{10} = Коефіцієнт оборотності оборотних активів

Аналізуючи приведені моделі, можна зробити висновок, що використання всіх не є доцільним, оскільки коефіцієнти багатьох моделей повторюють один одного [1]. Принциповим висновком є те, що найпоширеніші і популярні моделі оцінки банкрутства є, по суті, дубляжем. Лише 40% моделей не мають повторів і можуть в сукупності відображати дійсний фінансовий стан підприємств будь-якої галузі, серед них модель Терещенка, універсальна дискримінантна модель, модель Creditmen, тест на банкрутство Тафлера[4].

Висновок. Таким чином, наше бачення концепції антикризового моніторингу підприємств полягає в тому, щоб на постійній основі здійснювати аналіз груп показників фінансового стану, які б системно характеризували підприємство у поточному періоді. Однак, дана система показників повинна бути доповнена набором методів прогнозування банкрутства, котрі будуть завершувати аналіз фінансового стану і дозволятимуть здійснювати прогнозування ризиків банкрутства при зміні фінансового стану підприємства. Описана концепція моніторингу підприємства може бути втілена у вигляді додатку до сучасних комп'ютерних програм бухгалтерського та фінансового обліку і таким чином стане дієвим інструментом фінансового аналізу і моніторингу господарської діяльності підприємства.

Література

1. *Аптекарь С.С., Вербицька Ю.В.* Оцінка ризиків формування і використання капіталу підприємств харчової промисловості в умовах світової фінансової кризи // Науково-теоретичний журнал «Наука й економіка» Хмельницького економічного університету 2010 р
2. *Плікус І.Й.* Система моніторингу для фінансового прогнозу діяльності підприємства // Фінанси України. – 2003. – №4. – С. 35-44.
3. *Подольчак Н.Ю.* Методи багатомірного аналізу в оцінюванні фінансових ризиків підприємства // Фінанси України. - 2005. - №1
4. *Сарбаши Л.Д.* Оцінка методів діагностики банкрутства підприємств в умовах кризи // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ №3(23) – 2010
5. *Соколова О.М.* Антикризовий моніторинг підприємств дорожньої галузі : автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.06.01 / О.М. Соколова – К., 2006 – 21 с.
6. *Череп А.В.* Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання. - До: Кондор, 2006.-380 с

УДК 656.6:338

ОЦІНЮВАННЯ СКЛАДОВИХ АНТИКРИЗОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Іванчук С.І.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Нестабільність економічного розвитку і викликане цим формування негативних тенденцій в роботі автотранспортних підприємств обумовлює необхідність моніторингу всіх складових діяльності підприємств для розроблення системи упереджувальних заходів, як головного елемента антикризового управління. В контексті вирішення зазначеної проблеми важливого значення набуває оцінювання антикризової стійкості підприємств у різних сферах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні дослідження питань сутності криз на підприємстві, їх видів та форм прояву, методичних основ діагностики ймовірності та рівня кризового стану підприємств і розробки антикризових та посткризових програм діяльності знаходять широке відображення у наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема, значна увага науковим обґрунтуванням кризових циклів в економіці та на підприємствах приділена в роботах М.Туган-Барановського, Й.Шумпетера, А. Пігу, Ф.Хейна, та ін. Широке коло питань щодо проведення фінансової та економічної діагностики банкрутства підприємств розглянуто Альтманом, Бівером, Ковальовим, Шеремет, Сльчаніновим, Терещенко, Костирко, Логіненко та ін. В той же час низка аспектів проблематики забезпечення антикризового розвитку підприємств, особливо на галузевому рівні, не мають системного характеру оцінювання стану економічного розвитку у всіх сферах діяльності. Необхідність вирішення цих питань зумовило мету роботи.

Мета роботи. Полягає в обґрунтуванні методичних основ оцінювання стану антикризової стійкості транспортних підприємств з урахуванням визначення впливу на цей стан основних його складових.

Виклад основного матеріалу. Специфічність проблеми комплексного оцінювання антикризової стійкості підприємства обумовлює необхідність виділення впливу на його стан окремих сфер діяльності. Стійкість підприємства визначається його здатністю протистояти будь-яким викликам і загрозам, які можуть носити як внутрішній та зовнішній характер. Найбільшу загрозу для підприємства являє його фінансовий стан, виробничо-технологічний та соціально-ринковий. В зв'язку з цим пропонується визначати загальний стан антикризової стійкості підприємства саме у цих сферах на основі системи інтегральних показників. Треба визнати, що використання інтегральних оцінок для діагностики фінансового стану діяльності підприємства, визначення рівня безпеки його функціонування та рівня антикризової стійкості на сьогодні надзвичайно поширене. В той же час, необхідною та значною мірою недостатньо розв'язаним завданням на сьогодні є побудова та інтерпретація взаємоузгоджених та збалансованих інтегральних оцінок діяльності підприємств різних напрямів діяльності, і зокрема, автотранспортних підприємств.

В роботі пропонується використання методу багаторівневого агрегування базових показників (характеристик) оцінки антикризової стійкості діяльності автотранспортного підприємства. Такий підхід передбачає оцінку та інтерпретацію показників, інтегральних показників та індексів з